

Нов български университет и Столична библиотека представиха **Националния форум „120 години Атанас Далчев“** навръх рождения ден на поета – 12 юни 2024 г. Форумът включваше:

- 1. Фотографска документална изложба „Сънища през очилата“**, събърща редки издания на Атанас Далчев от фондовете на библиотеката, ценни артефакти (пишещата му машина *Erika*, медала на *Хердеровата награда* и др.), семейни фотографии, постери на книги с автографи и др.;
- 2. Юбилейни четения** с три слова за Атанас Далчев от проф. д-р Божидар Кунчев, проф. Михаил Неделчев и проф. д.н. Пламен Дойнов; кръгла маса с участието на доц. д.н. Морис Фагел, доц. д-р Надежда Стоянова, д-р Илвие Конедарева, Борис Илиев и др.; прочити на Далчеви стихотворения и фрагменти от студенти с ръководител Снежина Петрова от департамент „Театър“ на НБУ: Никола Табаков, Тони Николов, Елена Рангелова, Мина Стойчева, Ерика Попова, Християна Стоименова; стихотворения на поети, посветени на Атанас Далчев;
- 3. Прожекция на филма „Атанас Далчев – филмов силует“ (1969)** – сценарист Радој Ралин и режисьор Николай Петков.

Водещ на юбилейните четения и кръглата маса беше д-р Илвие Конедарева. Тук публикуваме нейните встъпителни и заключителни думи на форума.

Далчев е наш съвременник

На 12 юни 1904 г. се ражда големият поет, преводач и литературен критик Атанас Далчев. 120 години по-късно отбелязваме тази дата като ценна и важна в нашия литературноисторически календар.

Тази годишнина ни кара да се замислим колко точно са 120 години в перспективата на литературната и културната история – това е време, което е изтекло безвъзвратно и е останало някъде назад в дните на предходниците ни. Време, което ни отдалечава от тях, но и ни свързва с тях, защото ние сме най-силното доказателство, че те са били тук. Нашите спомени и разкази за тях, нашите представи, са оформени благодарение на яркото им духовно присъствие, което усещаме отново и отново чрез оставените от тях свидетелства.

През 1882 г. Иван Вазов написва одата „Паусий“ по повод годишнината от създаването на „История славянобългарска“. Тези 120 години между Вазов и Паусий изглеждат ужасно много, сякаш между единия и другия има пропасть, която трябва някак да се преодолее.

Днес обаче между нас и Далчев също стоят 120 години. Година, през която той е живял, писал, превеждал, работил. И на нас ни се струва, че те не са толкова много, че Далчев не е толкова далечен, а напротив – усещаме го много близък и свой, защото с поезията, с фрагментите и с критическите си текстове той ни превръща във философи, в критици на собствения ни живот. Това са едни 120 години, които са ни свързвали по-здраво, по-дълбоко с идеите и с поезията на Атанас Далчев. Относителността на времето, побрано в тези 120 години, се дължи на няколко важни фактора, които оформят профила на Атанас Далчев като поет на нашето време – умее да артикулира кризата, и то така, че да разпознаем собствената си действителност; стои достойно в полето на философското си смирение, което му помага да превъзмогне ужаса на своята тоталитарна реалност, а нас ни учи как благородно, но твърдо да отстояваме човешкото в света; изобразява един свят, в който човекът потъва в полето на вещното, защото вещта е еманципирана от човека и дори заплашва да го унищожи, да го погълне. До голяма степен това поглъщане днес се е случило.

Празникът изисква от нас да сме тържествени, но истината е, че всякакви екзалтации и патетични настроения са съвсем чужди на Атанас Далчев. Ако трябва да се говори за него така, както приляга на творческия му натюрел, ще трябва да говорим тихо, но категорично, овладяно, но дълбоко, стигайки до онази гола мисъл, за която той настоява в критическите си текстове и във фрагментите. За него Стоян Илиев казва: „Неговата поезия е лишена от стихийност и тя като че ли е създадена в ковачница“¹. Той не е романтически творец, белязан от знака на изключителността, напротив, поетът разкрива

¹ Илиев, Стоян. *Литературни портрети*. „Абагар“, Велико Търново, 1999, с. 12.

тайните на битието чрез обикновеното, простото и обичайното, без никаква претенция за откривателство, месанство или усещане за епифания. И така се свързва много по-силно и интимно с човека. В неговия самотен и приглушен глас звучи драмата на отчуждението от света, но и на разбирането на себе си и на същия този свят. („Повест“, „Книгите“, „Дяволско“). Няма капка колебание у Далчевия човек, той знае кой е – дори когато се съмнява в съществуването си. Другият в тази поезия е само обект на наблюдение, защото сякаш този друг не може да види и да означи самотния изповедник в Далчевата поезия. Въпреки това той може да бъде интересен и любопитен за субекта.

Времето, когато започва да пише, е (като днес) време на криза. Не само че липсват авторитети, на които да се повярва и които да

се следват, но не се очертава и никакъв изход, никаква надежда за преодоляване на тази криза. И тук Далчев ни е близък – защото ни предизвиква сами да отгледаме и обгрижим самотата си, защото само в нея истински ще опознаем себе си и само чрез нея можем да се научим да съзерцаваме, да чуваме и да виждаме онова, което е трудно достъпно във врявата на деня. Но дори и в тази врява Далчев по-късно ще открие очарованието на простотата и ще сподели своето откровение пред несъвършения живот („Младост“, „Любов“, „Работник“). Може би онова, което най-много се ценя, но и най-трудно се преглъща у Далчев, е неговата болезнена искреност – в поезията и във фрагментите. А той е искрен с читателя си, защото го смята за свой приятел. Онзи, който успява да разпознае възрастта в поезията му („Прозорец“, „Пролетна нощ“, „Молитва“, „Пролет“), вижда цялата палитра от настроения, които човешкото сърце може да приюти в себе си. Смесицата от чистота и кал, от самота и приобщаване, диалогът между тленното и преходното („Метафизически сонет“, „Камък“), между живот и смърт („Съдба“, „Дяволско“) но никакъв начин не поражда усещане за раздвоение или полюсно разполовяване на неговата художествена реалност. Напротив, Далчевият свят е единен във всичките си проявления и затова е още по-близък и разбираем.

Далчевата поезия е понесла през времето множество определения, които са се опитвали да подгратят например отношението на твореца към символизма, принадлежността му към дяволизма, неговата самотност в т.нар. *поетика на предметната образност*. Но всъщност днес можем да усетим колко социална и ангажирана с човека и с неговите болки е тя. Стиховете му не са загубили нищо от своята жизненост, актуалност и говорят все по-категорично *на* и *за* човека от XXI век. Точно в този диалог се разкрива тяхната

класичност и пак там времето между него и нас се стопява. Така то и ни разкрива тази среща като събитие, в което човекът се оказва готов да види какво има в огледалото срещу себе си – личност, сянка или *зид*, на който се *лепят афиши*.

ИЛВИЕ КОНЕДАРЕВА

Хердеровата награда, връчена на Атанас Далчев през 1972 г.

Снежина Петрова и Илвие Конедарева

Студенти от НБУ четат Далчев

Още думи от форума, посветен на 120-годишнината на Атанас Далчев – на стр. 9–13